

RECOMANDĂRILE CENTRULUI PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE (CPD) CU PRIVIRE LA REGULAMENTUL PRIVIND GESTIONAREA MIJLOACELOR FINANCIARE ALOCATE ÎN FONDUL NAȚIONAL PENTRU DEZVOLTARE REGIONALĂ ȘI LOCALĂ

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) consideră a fi crucială decizia anterioară de a institui Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală (FNDRL), acesta reprezentând instrumentul principal de finanțare a proiectelor și programelor de dezvoltare regională, orientată, în mod prioritar, spre zonele defavorizate din regiunile de dezvoltare. În contextul consultării HG cu privire la aprobarea Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare alocate în Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală¹, CPD reiterează importanța integrării principiilor egalității de gen și incluziunii în politici, strategii, programe, acte normative și investiții financiare, acestea fiind cerințe care reies din cadrul legal actual.

Conform domeniilor investiționale ale FNDRL, mijloacele financiare se alocă preponderent pentru trei domenii cheie: (i) dezvoltarea infrastructurii, (ii) sporirea accesului la servicii și (iii) dezvoltarea antreprenoriatului și crearea de noi locuri de muncă. Având în vedere faptul că aceste domenii ale vieții sociale sunt de importanță majoră pentru întreaga populație, integrarea principiilor de incluziune și echitate sunt cruciale, pentru a ne asigura că nimeni nu este lăsat în urmă.

Datele actuale indică inegalități importante în ce privește accesul la infrastructură. Condițiile precare de accesibilitate în clădiri, transport public și lipsa serviciilor de suport limitează șansele persoanelor cu dizabilități de a se integra în viața socio-economică. Potrivit Raportului generalizat privind inventarierea instituțiilor publice și de menire socială existente², din cele 5 137 de obiecte supuse inventarierii sub aspect de accesibilitate, 3 440 nu sunt adaptate sau nu corespund normelor. Deși, conform Legii Nr. 121 din 25-05-2012 cu privire la Asigurarea Egalității³ și Legii Nr. 60 din 30-03-2012 privind Incluziunea Socială a Persoanelor cu Dizabilități⁴ (art. 8), este interzis orice fel de discriminare a persoanelor cu dizabilități luând în considerare toate aspectele vieții sociale, persoanele cu dizabilități continuă a avea mai puține șanse decât cele cu abilități depline, în ceea ce privește accesul la studii, câmpul muncii și viața socială. Prin urmare, orice proiect investițional în domeniul dezvoltării infrastructurii trebuie să țină cont de acest aspect, pentru a asigura acces echitabil tuturor categoriilor de populație la infrastructura vitală.

Accesul la servicii este, la fel, inechitabil, în special pentru grupurile dezavantajate. Potrivit unui raport CPD⁵, persoanele din grupurile dezavantajate au acces mai redus la servicii comunitare, în special femeile, vârstnicii, gospodăriile sărace din mediul rural, persoanele de etnie Romă. Accesul limitat la servicii comunitare determină femeile, pe de o parte, să locuiască în condiții de trai precare, iar pe de altă parte, să petreacă mai mult timp realizând sarcini casnice. Gospodăriile persoanelor vârstnice sunt dezavantajate în raport cu cele tinere în accesul la servicii comunitare, această discrepanță fiind determinată, în mare parte, de capacitățile lor financiare reduse de a accesa aceste servicii. Totodată, gospodăriile persoanelor de etnie romă beneficiază mai puțin de servicii, comparativ cu cele ale persoanelor de etnie non-romă. Gospodăriile unde sunt prezente persoane cu dizabilități, de asemenea, au acces limitat la serviciile publice de gospodărie comunală, principalele motive fiind capacitatea redusă de cumpărare, practicile discriminatorii etc.

Piața muncii continuă a fi domeniul cu cele mai semnificative inegalități. Politicile actuale nu oferă suficiente soluții și oportunități de angajare pentru toate grupurile de populație, în special pentru cei

¹ <https://particip.gov.md/ro/document/stages/cu-privire-la-aprobarea-regulamentului-privind-gestionarea-mijloacelor-financiare-alocate-in-fondul-national-pentru-dezvoltare-regionala-si-locala/8897>

² <http://www.parliament.md/LinkClick.aspx?fileticket=EuMfL%2F8dN4o%3D&tabid=202&language=ro-RO>

³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106454&lang=ro#

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133226&lang=ro#

⁵ https://progen.md/wp-content/uploads/2021/12/CPD_MOLDOVA-INEGALA-2021.pdf

vulnerabili (persoane de etnie romă, persoane cu dizabilități, persoane în vârstă etc.). Capacitatea de angajare a populației de etnie romă este la cel mai scăzut nivel, rata de ocupare fiind de aproximativ șapte ori mai mică decât a populației generale (6,4% față de 40,9%). Rata de ocupare a persoanelor cu dizabilități este de aproximativ patru ori mai mică decât a populației generale. Femeile din zonele rurale au acces redus la oportunități de muncă, șomajul feminin fiind determinat de lipsa oportunităților de muncă de calitate, facilități de transport slabe în zonele rurale, niveluri scăzute de antreprenoriat și competențe de afaceri. În ceea ce privește antreprenoriatul, datele BNS⁶ arată că doar 34% dintre antreprenorii din R. Moldova sunt femei. Acest decalaj semnificativ este rezultatul: accesului limitat la resurse și capital financiar pentru a începe o afacere, barierelor în accesarea resurselor de investiții (cum ar fi credite și împrumuturi), practicilor de discriminare și stereotipurilor de gen etc.

Reieșind din inegalitățile de acces existente, dar și din obligațiunile prevăzute în legislația actuală, asigurarea incluziunii și egalității devine un element imperativ, atunci când vorbim despre FNDRL. În temeiul prevederilor *Legii nr 5. „Asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați” și a Legii nr 60 “Privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități”*, în competența Guvernului intră: (i) asigurarea integrării în politici, strategii, programe, acte normative și investiții financiare a principiului egalității între femei și bărbați și (ii) aprobarea planurilor și programelor naționale privind egalitatea între femei și bărbați, monitorizarea realizării lor, cât și (iii) responsabilitatea pentru elaborarea politicilor naționale de prevenire și tratament al dizabilităților, de reabilitare, adaptare rezonabilă și incluziune socială a persoanelor cu dizabilități, respectând drepturile și obligațiile părților (ale statului, pe de o parte, și ale beneficiarilor, pe de altă parte), asigură, în colaborare cu organele abilitate, cu organizațiile responsabile și nemijlocit cu beneficiarii, implementarea obiectivelor legale, stipulează drepturile și obligațiile părților.

În acest context, CPD vine cu un set de recomandări cu privire la integrarea principiilor incluziunii și egalității de gen, ce se propun a fi abordate în textul celor trei Regulamente, asociate FNDRL: (i) Regulamentul privind gestionarea mijloacelor financiare alocate în Fondul Național privind Dezvoltarea Regională și Locală, (ii) Regulamentul privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluare și aprobarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională propuse spre finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală și (iii) Regulamentul privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluare și aprobarea proiectelor în domeniul dezvoltării locale, propuse spre finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală.

RECOMANDĂRI GENERALE

(i) Introducerea obligațiunii de accesibilizare a infrastructurii. Având în vedere faptul că FNDRL își propune să finanțeze proiecte ce au drept scop dezvoltarea și reconstrucția infrastructurii, în special a celor de interes public, se recomandă instituirea obligativității, prin criteriile de eligibilitate, ca lucrările de construcție sau reconstrucție a infrastructurii să fie efectuate prin prisma accesibilizării acestora pentru persoanele cu necesități speciale.

(ii) Crearea serviciilor și programelor care vor contribui la incluziune socială. O obligativitate pentru aplicanți trebuie să devină și crearea/ dezvoltarea de servicii și programe prin prisma necesităților grupurilor socio-vulnerabile, îndeosebi pentru domeniile care abordează direct acest segment.

(iii) Monitorizarea și evaluarea proiectelor, prin prisma impactului asupra bunăstării sociale a grupurilor socio-vulnerabile. În scopul monitorizării și evaluării implementării proiectelor, este necesară colectarea datelor dezagregate, inclusiv din perspectiva grupurilor vulnerabile și dezagregare pe criteriu de gen. De asemenea, rapoartele de evaluare a agențiilor de dezvoltare regională trebuie să abordeze impactul proiectelor asupra incluziunii sociale, per general.

---

⁶ <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6725>

RECOMANDĂRI SPECIFICE

Regulamentul privind gestionarea mijloacelor financiare alocate în Fondul Național privind Dezvoltarea Regională și Locală

Capitolul I. DISPOZIȚII GENERALE

Art. 6 Principiile de selectare a proiectelor de dezvoltare regională și locală din cadrul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și Locală sunt:

... 3) Echitatea - drepturi egale de acces la valorile economice, sociale și culturale pentru toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de locul lor de trai, *ținând cont de dimensiunea egalității de gen și incluziunea grupurilor vulnerabile*; ...

Art. 7 În sensul prezentului regulament se utilizează următoarele noțiunile definite în Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Legea nr. ____ privind Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, precum și următoarele noțiuni principale:

... 25) *Grup vulnerabil- este reprezentat de persoanele sau familii care sunt în risc de a-și pierde capacitatea de satisfacere a nevoilor zilnice de trai din cauza unor situații de boală, dizabilitate, sărăcie, vicii ori a altor situații care conduc la vulnerabilitate economică și socială. Grup vulnerabil se consideră: a) tineri cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani rămași fără ocrotire părintească; b) persoanele care nu dețin o profesie/meserie; c) persoanele cu dizabilități; d) șomerii de lungă durată; e) persoanele cu vârstă de 50 de ani și peste; f) persoanele eliberate din locurile de detenție; g) victimele traficului de ființe umane, după reabilitarea psihologică și socială; h) persoanele care se luptă cu consumul de substanțe stupefiante ori psihotrope, după reabilitarea socială și psihologică; i) victimele violenței în familie; j) tinerii în vârstă de 15–29 de ani, care nu fac parte din populația ocupată, nu studiază/învață în cadrul sistemului formal de educație și nu participă la niciun fel de cursuri sau alte instruirii în afara sistemului formal de educație (NEET) k) alte categorii supuse riscului de excludere socială stabilite prin lege sau de către Guvern;*

26) *Accesibilitate – ansamblu de măsuri și lucrări de adaptare a mediului fizic, transporturilor, precum și a mediului informațional și comunicațional, incluzând tehnologiile și sistemele informaționale și comunicațiile, conform necesităților persoanelor cu dizabilități, factor esențial de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor persoanelor cu dizabilități în societate.*

Capitolul III. DESTINAȚIA FONDULUI NAȚIONAL

Art. 10. Programele și proiectele de dezvoltare regională și locală reprezintă un set determinat de activități și acțiuni promovate spre a fi realizate în baza documentelor de planificare strategică la nivel național ori/și regional sau local, care contribuie la stimularea competitivității regiunilor, diminuarea disparităților intra și inter regionale, asigură coeziunea socială și susține dezvoltarea socio-economică echilibrată a localităților, *inclusiv pentru asigurarea accesului echitabil la servicii și infrastructură pentru diverse grupuri vulnerabile de localnici.*

Capitolul VI. Mecanismul de aprobare a finanțării pentru programele și proiectele prioritare incluse în documentul unic de program

Secțiunea 1. Mecanismele de aprobare a deciziilor de finanțare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională și etapele implementării acestora

Art. 28. Aprobarea planului anual de finanțare în domeniul dezvoltării regionale:

1) mijloacele alocate pentru implementarea planului anual de finanțare în domeniul dezvoltării regionale, vor fi distribuite între regiunile de dezvoltare în baza raportului numărului de populație în fiecare regiune conform datelor oficiale ale Biroului Național de Statistică la data de 1 ianuarie a anului precedent, *ținând cont și de ponderea grupurilor vulnerabile din numărul total al populației*; ...

Art. 29 Etapele de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională:

... 9) în procesul de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională, agențiile de dezvoltare regională prezenta rapoarte trimestriale și anuale de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională în adresa autorității de elaborare a politicii de dezvoltare regională și a consiliilor regionale pentru dezvoltare, *care vor include și date cu privire la beneficiarii acestor proiecte, dezagregate pe criteriul de gen și grupuri vulnerabile*; ...

Secțiunea 2. Mecanismele de aprobare a deciziilor de finanțare a programelor și proiectelor în domeniul dezvoltării locale și etapele implementării acestora

Art. 31 Etapele de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare locală:

... 8) în procesul de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare locală, entitatea de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală va prezenta rapoarte trimestriale și anuale de implementare a programelor și proiectelor de dezvoltare locală în adresa autorității de elaborare a politicii de dezvoltare regională, *care vor include și date cu privire la beneficiarii acestor proiecte, dezagregate pe criteriu de gen și grupuri vulnerabile*;...

Capitolul V. EVIDENȚA ȘI CONTROLUL UTILIZĂRII MIJLOACELOR FONDULUI NAȚIONAL

Art. 35. Alte modalități de evidență, control și responsabilități referitor la utilizarea mijloacelor Fondului Național:

... 3) autoritatea de elaborare a politicii de dezvoltare regională va înainta Guvernului un raport anual cu privire la gestionarea mijloacelor Fondului Național. Raportul se prezintă la sfârșitul primului trimestru al anului următor de raportare. *Raportul va conține date cu privire la beneficiarii acestor proiecte, dezagregate pe criteriul de gen și grupuri vulnerabile*;...

Regulamentul privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluare și aprobarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională propuse spre finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală

Capitolul II. CONDIȚII SPECIFICE ȘI CRITERII DE ELIGIBITATE

Măsura nr. 1.1 „Valorificarea infrastructurilor de afaceri”

Pct. 3) Criterii de definire a impactului regional:

a) Teritorialitate:

- serviciile create pot acoperi cel puțin 2 raioane
- cel puțin 60 mii locuitori pot avea acces la serviciile create, *dintre care cel puțin 10% fac parte din grupuri vulnerabile*;

b) Accesibilitate:

- rata de ocupare cu rezidenți este de cel mult 60%;
- *infrastructura dezvoltată este accesibilizată pentru persoane cu necesități speciale*;
- proximitatea față de căi de comunicare: a) noduri rutiere; b) aeroporturi; c) căi feroviare; d) port; e) punct de trecere a frontierei.

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

... Rezidenți din grupuri vulnerabile în cadrul infrastructurilor de suport a afacerilor (Nr.)

Măsura nr. 1.2 „Dezvoltarea mediului antreprenorial”

Pct. 1) proiectele finanțate în cadrul prezentei măsuri sunt orientate spre acțiuni de orientare profesională și promovare a inovațiilor și specializării inteligente, prin următoarele tipuri de proiecte investiționale:

- programe regionale de formare profesională (continuă) și antreprenorială în ramurile prioritare ale regiunii, inclusiv programe de formare de competențe în domeniul turismului;

- proiecte de sprijin a inovării pentru mediu privat (creare de servicii și produse noi), *care țin cont de nevoile specifice ale diverselor grupuri vulnerabile;*

Pct. 3) Criterii de definire a impactului regional:

a) Teritorialitate:

- serviciile create pot acoperi cel puțin 2 raioane;
- cel puțin 60 mii locuitori pot avea acces la serviciile create;
- *cel puțin 20% dintre locuitorii care pot avea acces la serviciile create fac parte din grupuri vulnerabile;* ...

e) Sustenabilitate:

Aplicantul deține /implementează:

- plan de încadrare în câmpul muncii a beneficiarilor;
- strategie de promovare/marketing;

Pentru Aplicantii ce implementează proiecte orientate pe dezvoltare de servicii / produse:

- aplicantul va desfășura (menține) activitatea economică în regiunea vizată;
- aplicantul desfășoară activitatea economică într-unul din domeniile ce generează venituri sporite (IT, Telco, BPO, industrie și altele)
- serviciul/produsul creat poate demonstra scalabilitate10 națională sau internațională;
- aplicantul creează cel puțin 3 locuri noi (cu regim de muncă complet) de muncă în cadrul întreprinderii (pentru cel puțin 3 ani), *inclusiv pentru persoane din grupuri vulnerabile.*
- aplicantul fundamentează conceptul pe un studiu de piață.

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

Locuri de muncă create în cadrul întreprinderilor ce au beneficiat de serviciile infrastructurii de suport create (Nr. locuri de muncă);

Locuri de muncă pentru persoane din grupuri socio-vulnerabile, create în cadrul întreprinderilor ce au beneficiat de serviciile infrastructurii de suport create (Nr. locuri de muncă); ...

Pct. 5) Indicatori de produs ai Măsurii 1.2:

Persoane instruite în cadrul programelor de dezvoltare a competențelor (Nr. *femei/bărbați*)

Persoane din grupuri socio-vulnerabile instruite în cadrul programelor de dezvoltare a competențelor (Nr. femei/bărbați)

Programe de formare profesională continuă implementate/disponibile (Nr.)

Servicii /produse noi create prin programele de suport în inovare (Nr.)

Durata proiectelor finanțate nu poate depăși 24 luni.

Măsura nr. 1.3 „Sporirea atractivității turistice”

Pct. 1) proiectele finanțate în cadrul prezentei măsuri sunt orientate spre valorificarea potențialului turistic a Republicii Moldova și promovarea valorilor culturale și a infrastructurilor conexe, prin implementarea următoarelor tipuri de proiecte investiționale:

- crearea, reabilitarea și extinderea infrastructurii de agrement, *accesibilă pentru persoane cu necesități speciale;*
- reabilitarea / modernizarea *și accesibilizarea* infrastructurii rutiere (drumurilor de acces și a infrastructurii aferente drumurilor) către obiectivele turistice de importanță regională;
- amenajarea obiectivelor turistice naturale și antropice de utilitate publică precum și crearea / modernizarea *și accesibilizarea* infrastructurilor conexe de utilitate publică.
- acțiuni de restaurare și valorificarea sustenabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/modernizarea *și accesibilizarea* infrastructurilor conexe.

Pct. 3) Criterii de definire a impactului regional:

a) Teritorialitate:

- serviciile create pot acoperi cel puțin 3 raioane;

- cel puțin 60 mii locuitori pot avea acces la serviciile create;
- *cel puțin 25% din totalul locuitorii, ce fac parte din grupuri vulnerabile, pot avea acces la serviciile create;*

...

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

- Obiective turistice *accesibilizate* amenajate (Nr. obiective)
- Obiective turistice incluse în circuite turistice în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională (Nr. obiective)
- Trasee tematice comune conectate la rețeaua regională (Nr.)

Pct. 5) Indicatori de produs ai Măsurii 1.3:

- Atracții turistice renovate, *inclusiv din perspectivă de accesibilizare* (Nr.)
- Atracții turistice *accesibilizate* amenajate (Nr.)
- Teritoriu amenajat (ha)
- Drum construit/renovat/reabilitat (km)
- Locuri de cazare create (Nr.)
- Locuri de cazare adaptate pentru persoane cu necesități speciale create* (Nr.)
- Durata proiectelor finanțate nu poate depăși 36 luni.

Măsura 2.1 „Conectivitate și mobilitate urbană”

Pct. 1) proiectele finanțate în cadrul prezentei măsuri sunt orientate spre îmbunătățirea mobilității urbane prin creșterea calității infrastructurii rutiere și a disponibilității serviciilor de transport public, *inclusiv accesibilizarea acestora pentru persoane cu necesități speciale și părinții cu copii*, prin implementarea următoarelor tipuri de proiecte investiționale:

- modernizarea *și accesibilizarea* infrastructurii drumurilor;
- dezvoltarea serviciilor de transport public urban, *accesibile pentru persoanele cu necesități speciale;*
- construcția infrastructurii *accesibile* aferente transportului publice urban (stații de așteptare, sisteme de achitare electronică în transportul public, sisteme inteligente de informare a călătorilor, sisteme de monitorizarea video a traficului rutier în zonele cu circulație mare de călători, în special instituții de învățământ, instituții medicale etc.);

Pct. 3) Criterii de definire a impactului regional:

... b) Accesibilitate:

- acțiunile vor spori accesibilitatea populației, *în deosebi a persoanelor cu necesități speciale*, la: (i) instituțiile sociale; (ii) instituțiile medicale; (iii) instituțiile educaționale, (iv) unitățile economice;...

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

- Acces îmbunătățit la infrastructură de mobilitate urbană și suburbană (Nr. locuitori ai orașelor poli de creștere, *inclusiv Nr. locuitori- persoane cu necesități speciale ai orașelor poli de creștere*);
- Calitatea îmbunătățită a drumurilor locale majore (%);
- Rețeaua de transport public de calitate (% acoperire a orașelor poli de creștere).

Pct. 5) Indicatori de produs ai Măsurii 2.1:

- Drumuri locale accesibilizate construite sau reabilite capital (km);
- Unități de transport moderne *și accesibilizate* procurate pentru dotarea sistemelor urbane de transport public (Nr. unități);

Măsura 2.2 „Competitivitate și susținerea activităților economice”

Pct. 3) Criterii de definire a impactului regional:

Proiectul este prevăzut în Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova

... b) Accesibilitate:

- proximitatea față de căi de comunicare: a) noduri rutiere; b) aeroporturi; c) căi feroviare; 4) port; 5) punct de trecere a frontierei.

- *infrastructura economică creată va fi accesibilizată pentru persoane cu necesități speciale;...*

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

Salariul mediu în orașele – poli de creștere (MDL);

Rata de acoperire cu locuri de muncă (cu excepția celor cu finanțare din buget) în orașele – poli de creștere (%);

Rata de acoperire cu locuri de muncă adaptate pentru persoanele cu necesități speciale (cu excepția celor cu finanțare din buget) în orașele – poli de creștere (%);

Capacitatea fiscală a orașelor – poli de creștere regională (MDL).

Pct. 5) Indicatori de produs ai Măsurii 2.2:

Structuri de sprijinire a afacerilor nou-create (Nr unități);

Platforme investiționale pregătite (Nr. unități);

Centre de Business regionale - clădiri de birouri *accesibile pentru persoanele cu necesități speciale*, pentru atragerea de investitori în domeniul TIC și BPO (Nr unități);

Măsura 2.3 „Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice”

Pct. 1) Acțiunile prezentei măsuri sunt orientate spre revigorarea unor zone cu declin de dezvoltare din cadrul localităților urbane, fiind revigorat interesul cetățenilor, prin implementarea proiectelor investiționale în domeniul:

- amenajarea zonelor de agrement/parcuri/alei/spații publice *accesibile pentru persoane cu necesități speciale;*

- amenajarea stațiilor/parcărilor *accesibile pentru persoane cu necesități speciale;*

- complex sportiv multifuncțional, clădiri publice reconstruite *accesibile pentru persoane cu necesități speciale;*

- acțiuni ce țin de reprofilarea și dezvoltarea unor centre de servicii, afaceri, cultură, comunicare / media, educație, *accesibile pentru diverse categorii de grupuri vulnerabile, inclusiv, accesibilizate pentru persoane cu necesități speciale;*

- acțiuni de reabilitare, *accesibilizare* și asigurare a calității locuirii în cartierele constituite;

- acțiuni ce presupun valorificarea, conservarea și protejarea fondului construit valoros și a peisajului cultural ca factor al dezvoltării și al identității teritoriale;

Pct. 3) Criterii de definire a impactului regional:

- acțiuni formulate în conformitate cu Linii directoare privind revitalizarea urbană în R.M. Acțiunile formulate și implementate cu participarea civică.

- acțiunile pot fi implementate de orașele ce dețin Planul de Revitalizare Urbană;

- acțiunile sunt concentrate pe o zonă degradată a orașului: (i) zonele industriale abandonate/ Ansambluri de locuințe colective aflate în declin sau Centre istorice urbane; (ii) zonele vizate reprezintă cel puțin 10% din populația localității (beneficiari direcți și indirecti); (iii) *zonele vizate reprezintă cel puțin 15% din populația localității ce fac parte din grupuri vulnerabile (beneficiari direcți și indirecti);*

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

- Centre civice urban bine amenajate, accesibilizate și simbolice pentru un centru regional – (Nr. unități);

Pct. 5) Indicatori de produs ai Măsurii 2.3:

- Zone de recreere accesibilizate la scară mare (Nr. unități din orașele);

- Complexe sportive multifuncționale accesibilizate (Nr. unități din orașele);

- Curți amenajate și accesibilizate ale blocurilor de locuințe (Nr. unități).

Măsura 2.4 „Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice”

Pct. 1) Acțiunile prezentei măsuri sunt orientate spre creșterea accesului populației, în special a celor din grupuri socio-vulnerabile, la servicii comunale prin construcția, reconstrucția infrastructurii tehnico-edilitare, prin următoarele tipuri de proiecte investiționale:

- asigurarea accesului populației la servicii de alimentare cu apă și canalizare;
- asigurarea accesului populației la servicii de management al deșeurilor solide;
- asigurarea accesului populației la servicii de iluminat stradal;
- asigurarea accesului populației la servicii de evacuare a apelor pluviale;

Pct. 3) Criterii de definire a impactului regional:

... b) Accesibilitate:

- acțiuni presupun exploatarea unei surse de apă potabilă tratabilă, inclusiv captările și stațiile de tratare existente; (pentru proiectele AAS)
- *acțiunile presupun creșterea accesului la servicii de calitate pentru grupurile socio-vulnerabile;*

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

- Rata de acoperire cu servicii centralizate de canalizare față de media cumulativă (%);
- Rata de acoperire cu servicii calitative de iluminare nocturnă față de media cumulativă (%)
- *Rata de acoperire cu servicii centralizate de canalizare a gospodăriilor care fac parte din categoria celor vulnerabile (%);*
- Stații de Epurare a Apelor Uzate care ar corespunde cerințelor normative și de eficacitate (Nr. beneficiari ai serviciilor prestate conform cerințelor normative din orașele poli de creștere, *inclusiv nr. beneficiarilor care fac parte din gospodăriile socio-vulnerabile*);

Măsura 3.1 „Aprovizionare cu apă și sanitație”

Pct. 4) Criterii de definire a impactului regional:

a) Teritorialitate:

- serviciile create pot acoperi cel puțin 2 raioane;
- cel puțin 60 mii locuitori pot avea acces la serviciile create, *unde cel puțin 5% fac parte din grupuri socio-vulnerabile;* ...

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectelor și programelor:

- Localități ce au acces la sistemul de aprovizionare cu apeduct construit/reabilitat (Nr localități)
- Localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat (Nr localități)
- Populației cu acces la sistemul de apeduct construit/reabilitat (Nr locuitori, *inclusiv Nr. de locuitori din grupuri social vulnerabile*)
- Populația cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat(Nr locuitori, *inclusiv Nr. de locuitori din grupuri social vulnerabile*)
- Localități ce au acces la sistemul de apeduct construit/reabilitat (Nr localități)

Art. 10. În cadrul concursului sunt considerate neeligibile următoarele categorii de aplicanți și parteneri:

- entitățile în curs de lichidare, insolvabilitate sau reorganizare (entități de drept privat);
- entitățile ce nu-și îndeplinesc, în conformitate cu prevederile legale, obligațiile referitoare la plata contribuțiilor, la asigurările sociale sau la plata taxelor;
- entitățile ce nu au asigurat durabilitatea proiectelor finanțate anterior din FNDR sau în cadrul altor angajamente cu partenerii de dezvoltare;
- entitățile ale căror conducător este subiectul unui litigiu aflat spre examinare în instanțe judecătorești ce ține de obiectul investiției;
- entitățile ale cărui conducător a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească de fraudă, de corupție, conflicte de interese, *discriminare* sau de orice altă activitate ilegală.

Capitolul V. Procesul de desfășurare a concursurilor de identificare, evaluare, selectare și aprobarea proiectelor de dezvoltare regională

Secțiunea 1. Etapele și condițiile desfășurării concursului în cadrul apelului competitiv

Art. 25. Condiții de depunere a cererii de finanțare:

Pct. 7) În dependență de tipul proiectului și în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, dosarul cererii de finanțare va fi completat cu următoarele documente de suport și cele confirmative, se completează cu:

... -Analiza inegalităților în ceea ce privește accesul femeilor și bărbaților din categoriile de persoane vizate în art. 23 a Legii nr. 105, inclusiv a persoanelor cu necesități speciale, la serviciile de apă și sanitație, accesul la infrastructură, cât și alte servicii de interes social în zona în care urmează a fi implementat proiectul;
- Dovada clară a procesului de consultare a comunității și a grupurilor vulnerabile la etapa de elaborare a proiectului și urmează a fi implementat;
- În cazul proiectelor ce se referă la construcția/reabilitarea/modernizarea infrastructurii - document aprobat de organele competente, prin care se avizează cerințele de accesibilitate.

Dosarul de aplicare la Concursul de propuneri de proiecte pentru finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională

NOTĂ CONCEPTUALĂ

Secțiunea *Potențialii beneficiari ai proiectului/ grupul țintă*, se completează cu:

- descrieți succint grupurile vulnerabile, la care proiectul se adresează, inclusiv cu indicatori cuantificabili;

Descrierea activităților:

- descrieți succint maxim cinci activități care au fost deja realizate în scopul pregătirii și susținerii proiectului, inclusiv consultări sau informări ale grupurilor țintă vizate prin proiect, *dar și a activităților prin care au fost identificate necesitățile grupurilor vulnerabile*; ...

CERERE DE FINANȚARE

2. Descriere proiectului

2.1. Relevanța și impactul regional al proiectului

2.1.1 Descrieți succint grupul țintă, beneficiarii direcți și beneficiarii indirecti, la care proiectul se adresează, inclusiv cu indicatori cuantificabili, *inclusiv a grupurilor vulnerabile*; ...

2.2. Potențialii beneficiari (grupul-țintă) ai proiectului

2.2.1. Descrieți grupul/grupurile țintă, *inclusiv grupurile vulnerabile* la care proiectul se adresează în mod direct sau indirect, inclusiv cu indicatori cuantificabili;

3. Rezultate preconizate

3.3. Efectele multiplicatoare

Descrieți posibilitățile de aplicare a rezultatelor proiectului, răspunzând la următoarele întrebări:

- Proiectul poate fi aplicat pe o arie geografică mai mare din regiune? Descrieți.
- Rezultatele proiectului pot declanșa un nou gen de activitate, care, să aibă, un impact benefic asupra dezvoltării regiunii? Descrieți.
- *Rezultatele proiectului pot contribui la incluziunea grupurilor vulnerabile și la diminuare inechităților de gen în societate? Descrieți.*

3.7. Informare și vizibilitatea proiectului

- Indicați măsurile întreprinse pentru informarea și mobilizarea comunității.
- Precizați măsurile pe care le veți lua pentru a asigura vizibilitatea proiectului.
- *Precizați măsurile pe care le veți lua pentru a face accesibilă informația despre proiect, pentru diverse categorii de populație, inclusiv pentru populația cu necesități speciale.*

Grilele de evaluare a propunerilor de proiect în cadrul Concursului propunerilor de proiecte

EVALUAREA TEHNICĂ A NOTEI CONCEPTUALE

Nota conceptuală poate primi un scor general maxim de 50 de puncte în conformitate cu defalcarea prevăzută în Grila de evaluare de mai jos. Criteriile de evaluare sunt împărțite în rubrici și sub-rubrici. Fiecare subpoziție va primi un scor între 1 și 5 în conformitate cu următoarele categorii de evaluare:

1 = foarte slab; 2 = slab; 3 = satisfăcător; 4 = bun; 5 = foarte bun.

CRITERII DE EVALUARE	Scorul MAXIM	Scorul acordat
Relevanța acțiunii și impactul regional	30	
1.1 Cât de relevantă este propunerea pentru obiectivele și prioritățile apelului de proiecte? Propunerea pune în aplicare efectiv criteriile specifice privind impactul regional? Este impactul regional descris în mod clar pentru toate părțile implicate?	7	
1.2 Cât de relevantă este acțiunea pentru indicatorii Programului și cum contribuie acțiunea la atingerea acestor indicatori?	5	
1.3. <i>Propunerea corespunde cu principiile Programelor sectoriale regionale și acestea sunt menționate:</i> Cât de relevantă pentru nevoile și constrângerile specifice prevăzute de programele regionale sectoriale? (inclusiv sinergia cu alte inițiative). Există referiri la planuri la nivel național, regional și / sau local relevante pentru acțiune? <i>Când proiectul este inovativ și nu este încadrat într-o strategie sau un plan de acțiune</i> Există suficiente date pentru a indica valoarea adăugată a proiectului din perspectiva obiectivelor programului și a complementarităților cu strategiile naționale și regionale?	8	
1. 1.4 Cât de clar sunt identificați și definiți cei implicați (beneficiarii finali, grupurile țintă)? Au fost definite clar nevoile lor, <i>în special a celor din grupuri vulnerabile</i> , și propunerea le abordează corespunzător? Există informații provenite din surse credibile?	5	
2. 1.5 Proiectul asigură complementaritate cu alte proiecte din regiune finanțate din diferite surse financiare naționale și internaționale?	5	
Descrierea activității	20	
3. 2.1 Cât de coerentă este planificarea generală a acțiunilor? 4. Cât de clar este definită implementarea acțiunilor? 5. În special, reflectă analiza problemelor implicate, ia în considerare, riscurile, factorii externi și părțile interesate relevante? <i>Abordează necesitățile grupurilor vulnerabile?</i>	10	
6. 2.2 Este acțiunea fezabilă și consecventă în raport cu obiectivele și rezultatele așteptate?	10	

După evaluarea tuturor notelor de concept, se va stabili o listă cu proiectele propuse clasificate în funcție de punctajul lor total. În primul rând, se vor lua în considerare pentru preselecție doar notele conceptuale cărora li s-a acordat un scor minim de 30 de puncte.

Regulament privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluare și aprobarea proiectelor în domeniul dezvoltării locale, propuse spre finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală

Capitolul I. DISPOZIȚII GENERALE

Art. 1. Prezentul Regulament stabilește măsurile, condițiile și procedurile de selectare, evaluare, aprobare și implementare a proiectelor în domeniul dezvoltării locale, pentru următoarele domenii de intervenție:

- 1) îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare locale;
- 2) construcția, *accesibilizarea* și renovarea infrastructurii sociale;
- 3) cofinanțarea proiectelor implementate din sursele de asistență externă.

Art. 2. Concursul de selectare a proiectelor de dezvoltare locală vor contribui la realizarea următoarelor obiective:

- dezvoltarea durabilă a localităților;
- asigurarea accesului cetățenilor la servicii publice de calitate, *inclusiv a celor din grupuri vulnerabile;*

Capitolul II. CRITERII DE ELIGIBITATE A MĂSURILOR DE FINANȚARE

Măsura 1.1 „Extinderea/reabilitarea/modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare, destinate obiectivelor publice de interes local”

Pct. 5) Rezultatele scontate în cadrul proiectului

Rata de acces la sistemul de apeduct construit/reabilitat (Nr gospodării conectate, *inclusiv Nr gospodării socio-vulnerabile conectate*)

Rata de acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat (Nr gospodării conectate, *inclusiv Nr gospodării socio-vulnerabile conectate*)

Măsura 2.1 „Construcția, renovarea/reabilitarea/ accesibilizarea clădirilor publice prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice (creșterea performanței energetice) a clădirilor publice, a zonelor pentru organizarea piețelor, târgurilor, expozițiilor”

Pct. 1) proiectele finanțate în cadrul prezentei măsuri sunt orientate spre asigurarea accesului la servicii sociale calitative, inclusiv crearea condițiilor de creștere a oportunităților pieței de desfacere pentru micii producători locali, prin implementarea proiectelor investiționale în următoarele domenii:

- construcția / reconstrucția/ *accesibilizarea* instituțiilor de învățământ;
- construcția / reconstrucția/ *accesibilizarea* clădirilor administrative;
- construcția / reconstrucția/ *accesibilizarea* clădirilor instituțiilor de sănătate;
- construcția piețelor / târgurilor locale, *accesibile pentru persoanele cu necesități speciale și părinți cu copii.*

Pct. 4) Rezultatele scontate în cadrul proiectului:

- Beneficiari direcți ai infrastructurii reabilitate (nr. elevi, pacienți ș.a);
- *Beneficiari direcți cu necesități speciale ai infrastructurii reabilitate (nr. elevi, pacienți ș.a);*

Măsura 2.3 „Construcția, reconstrucția/ accesibilizarea edificiilor destinate dezvoltării serviciilor sociale destinate populației din grupurile social vulnerabile (centre de îngrijire pentru copii, persoane în etate și persoane cu necesități speciale)”

Pct. 1) proiectele finanțate în cadrul prezentei măsuri sunt orientate spre asigurarea implementării unor politici sociale eficiente pentru încadrarea persoanelor din categorii social vulnerabile, asigurarea accesului persoanelor cu necesități speciale la servicii sociale de calitate, prin implementarea proiectelor investiționale în următoarele domenii:

- construcția / reconstrucția/ *accesibilizarea* clădirilor destinate centrelor de îngrijire pentru persoanele cu necesități speciale;
- construcția / reconstrucția/ *accesibilizarea* centrelor / azilelor pentru bătrâni;
- construcția / reconstrucția/ *accesibilizarea* centrelor de plasament pentru mamele aflate în dificultate;

Pct. 5) Indicatorii de produs în cadrul proiectelor de dezvoltare locală:

- instituțiilor de menire socială reabilitate/amenajate/ *accesibilizate* (nr)

Măsura 2.4 „Restaurarea / reabilitarea / accesibilizarea/ conservarea monumentelor / structurilor istorice specifice pentru arhitectura rurală tradițională într-o anumită zonă, destinate unor scopuri publice, inclusiv monumente de for public”

Pct. 1) proiectele finanțate în cadrul prezentei măsuri sunt orientate spre asigurarea creșterii competitivității turistice, diversificarea ofertelor turistice prin promovarea patrimoniului cultural local, asigurarea accesului vizitatorilor la obiecte parte a patrimoniului istoric și cultural, peisaje naturale și promovarea patrimoniului cultural imaterial, prin implementarea proiectelor investiționale în următoarele domenii:

- construcția / reconstrucția/ *accesibilizarea* obiectelor individuale sau ansamblurilor de arhitectură rurală cu interes istoric sau etno-antropologic ca dovadă a economiei rurale tradiționale, opere ale arhitecturii peisajere și ale artei grădini-scurari, grădini, parcuri): (i) situri construite – centre istorice ale localităților sau fragmente/zone de structură rurală istorică; (ii) peisaje culturale și

naturale rurale și situri naturale de înaltă valoare; (iii) locuri ale memoriei istorice culturale (locuri legate de evenimente istorice sau culturale semnificative, de viața unor personalități remarcabile), inclusiv aspecte socio-economice aferente; (iv) muzee rurale (clădiri și obiecte de expoziție cu valoare istorică, naturală, tradițională, educațională, agricolă, care reprezintă localitatea rurală respectivă), precum și grădini zoologice și botanice;

- restaurarea / reabilitarea / conservarea/ *accesibilizarea* monumentelor / structurilor istorice specifice pentru arhitectura rurală tradițională într-o anumită zonă, destinate unor scopuri publice, inclusiv monumente de for public (crame vechi, mori, conace boierești) cu accent pe dezvoltarea turismului rural;

- conservarea patrimoniului imaterial și a tradițiilor proprii ale comunității locale, cum ar fi: (i) muzica și dansul; (ii) elemente de folclor și etnografie; (iii) profesii tradiționale; (iv) crearea centrelor pentru vizitatori în ariile protejate (definite în Legea nr. 1538/1998 privind fondul ariilor protejate de stat) și rutele turistice; (v) restaurarea zonele naturale de valoare înaltă, inclusiv ecosistemele naturale.

Art. 9 În cadrul concursului sunt considerate neeligibile următoarele categorii de aplicanți și parteneri:

- Entitățile ce nu au asigurat durabilitatea proiectelor finanțate anterior din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală precum și în cadrul altor proiecte cu finanțare externă (pe perioada ultimilor 3 ani);
- Entitățile ale căror conducător este subiectul unui litigiu aflat spre examinare în instanțe judecătorești ce ține de obiectul investiției;
- Entitățile ale cărui conducător a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească de fraudă, de corupție, conflicte de interese, *discriminare* sau de orice altă activitate ilegală.

Capitolul V. PROCESUL DE DESFĂȘURARE A CONCURSULUI DE IDENTIFICARE, EVALUARE, SELECTARE ȘI APROBARE A PROIECTELOR DE DEZVOLTARE LOCALĂ

Secțiunea 1. Etapele și condițiile desfășurării concursului în cadrul apelului competitiv

Art. 28 Condiții de depunere a cererii de finanțare:

Pct. 7) În dependență de tipul proiectului și în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, dosarul cererii de finanțare va fi completat cu următoarele documente de suport și cele confirmative, se completează cu:

... -Analiza inegalităților în ceea ce privește accesul femeilor și bărbaților din categoriile de persoane vizate în art. 23 a Legii nr. 105, inclusiv a persoanelor cu necesități speciale, la serviciile de apă și sanitație, accesul la infrastructură, cât și alte servicii de interes social în zona în care urmează a fi implementat proiectul;

- Dovada clară a procesului de consultare a comunității și a grupurilor vulnerabile la etapa de elaborare a proiectului și urmează a fi implementat;

- În cazul proiectelor ce se referă la construcția/reabilitarea/modernizarea infrastructurii - document aprobat de organele competente, prin care se avizează cerințele de accesibilitate.

Dosarul de aplicare la Concursul de propuneri de proiecte de dezvoltare locală pentru finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională

CERERE DE FINANȚARE

Sumar

Beneficiarii finali	<i>Indicați numărul populației din localitatea/ localitățile în care se va implementa proiectul în conformitate cu datele ultimului recensământ al populației efectuat de Biroul Național de Statistică. Indicați numărul populației dezagregat pe criteriu de gen și pe grupuri vulnerabile</i>
----------------------------	--

Descrierea proiectului

2.1. Relevanța și impactul proiectului

2.1.1 Descrieți succint grupul țintă și beneficiarii finali la care proiectul se adresează, inclusiv cu indicatori cuantificabili (numărul persoanelor vizate), *și grupurile vulnerabile, la care proiectul se adresează; ...*

2.3. Descrierea detaliată a activităților

2.3.6. Descrieți acțiunile deja realizate pentru implementarea proiectului și nivelul de pregătire a acestuia, indicând la ce etapă este obținerea avizelor / autorizațiilor necesare implementării proiectului și data estimată când pot fi obținute avizele/autorizațiile. *Descrieți și acțiunile prin care au fost identificate necesitățile grupurilor vulnerabile;*

3.10. Sustenabilitatea proiectului, se completează cu:

3.10.5. *Descrieți cum implementarea proiectului poate contribui la incluziunea grupurilor vulnerabile și la diminuare inechităților de gen în societate? Descrieți.*

DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE

Creat în anul 1998, *Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD)* este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plinar în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
str. Armenească 13
Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: +(373 22) 23-70-89; 20-71-58
Tel./Fax: +(373 22) 20-71-57
www.progen.md
e-mail: cpd@progen.md